אב מלאכה דנקט לו למעוטי תולדות דה"ה לתולדות ובלבד שיהו תולדות דשני אבות אלא למעוטי היכא דהוו ב' תולדות דאב אחד לו אב ותולדה אלו דליכו חייב אלא אחת כדקתני סיפא הטושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת שהי תולדות של אב אחד אינו אלא תולדה אחת דהרי הוא כטושה ותוזר ושוקה בהעלם אחד ואין חילוק תולדות בהעלם אחד אלא בגופי עבירה שאינן דומין לו בחילוק שבתות לענין שגגת שבת: **גמ' עוד כלל אמר** • לקמן בפירקין (דף עה:) ולא כלל בו אלא ב' דברים כל הכשר להאניע וכל שאינו כשר להאניע וכאן כלל יותר ומשום הכי קרי להו גדולה: **וגבי שביעית** • בפרק *(בבא קמא) : **גבי מעשר** • בפ"ק דמסכת מעשרות: **אית ביה אבות** • לרבנים חסר אחת שהוצרכו למשכן ותולדות הדומות לכל אחת הוא תולדות דידיה אבות דשביעית זריעה וקצירה וזמירה וכלירה דכתיבן תולדות שאר עבודות שבשדה וכרם כדאמרינן במועד קטן בפ"ק (דף ג.): **ולבר קפרא דתנא** • בתוספתא דיבמה במעשר מאי אבות כו': **אלא לאו הייגו טעמא** • משום אבות ותולדות אלא דבר שנאמר בו כלל ושונשו גדול מדבר אחר שנאמר בו כלל תני ביה כלל גדול: **שבת אימא** • לאיסור דידה בין בדבר שהיה תלוש מבשול יוס כגון טוחן ולש בין בדבר שמחובר משקדש היום: **ואילו שביעית** • בדבר שהיה מחובר משקדש שביעית אימא אבל בדבר שהיה תלוש לפני שביעית ליתא: **שביעית** • נמי איתיה במאכל בהמה דכתיב ולבהמתך ולחיה וגו' (ויקרא כה) מעשר ליתיה במאכל בהמה דמדאורייתא דגן תירוש ויצהר כתיב ורבנן תקון פירות האילן וירק דמאכל אדם כדקתני כל שהוא אוכל כו': **איתיה בחולין וירק** • מדרבנן: **כל שהוא אוכל כו'** • דגבי פיאה קציר כתיב מה קציר מיוחד שיש בו כל אלו: **למעוטי פפיחי סטים וקולס** • שעומדים לגבע להכי נקט פפיחים דאין דרך לעוקמן בשעה שמזרעים אלא לסוף ד' וה' שנים שהשרשין מתפשטין בארץ ומשביחין וקורש שלהן עיקר והא דנקט הכי ולא נקט שאר מינים שאינן ראוין לאכילה משום דאיידי דגבי שביעית תני להו דיש להן שביעית נקט הכא דפיאה ומעשר ליתנהו לגון רביע הלי • סטים וויסד"ל קול' ווכל"ל: **ומכניפו לקיום למעוטי ירק** • כגון לפת וקפלוטות: **ואילו מכניפו לקיום ולקיימו כאחד לא** פגן • דכי תקון רבנן אדידהו לא פלוג בפירות האילן וירק בין מין למין: **מכניפין** • דפטר בחד חטאת: **כשיעוק שנשבר** • ולא ידע שבת מעולם: **אבל שביר ולבסוף שבר** • הוה ליה כשוכח שהיום שבת ויודע עיקר שבת וחייב על כל שבת ושבת: **שהיפה שכוסה ממנו** • מעולם: **לאני שביר ולבסוף שבר** • דחייב ואע"ג דליכא למימר ימים שביניהם הוויין ידיעה לאלק וכ"ש הא דליכא למימר שימים שבינתים הוויין ליה ידיעה לאלק: אבל

[כריתות פז:]

[נ"ל שביעי]

אב מלאכה ומלאכה* הרבה מעין מלאכה חטאת אחת: **גמ'** מ"ט תנא כלל אילימא משום דקבעי למיתני עוד כלל אחר תנא כלל גדול וגבי שביעית נמי משום דקבעי למיתני עוד כלל אחר תנא כלל גדול והא גבי מעשר דקתני(ה) כלל אחר ולא תני כלל גדול א"ר יוסי בר אבין שבת ושביעית דאית בהו אבות ותולדות תנא גדול מעשר דלית בה אבות ותולדות לא תנא כלל גדול ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר מאי אבות ומאי תולדות איכא אלא לאו הייגו טעמא גדול עונשו של שבת יותר משל שביעית דאילו שבת איתא בין בתלוש בין במחובר ואילו שביעית בתלוש ליתא במחובר איתא וגדול עונשה של שביעית יותר מן המעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם בין במאכל בהמה ואילו מעשר במאכל אדם איתא במאכל בהמה ליתא ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר גדול עונשו של מעשר יותר משל פיאה דאילו מעשר איתא בתאנה וירק ואילו פיאה ליתא בתאנה וירק *דתנן כלל אמרו בפיאה כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ ולקיטתו כאחת ומכניסו לקיום חייב בפיאה אוכל למעוטי ספיחי סטים וקוצה ונשמר למעוטי הפקר וגידולו מן הארץ למעוטי כמיהין ופטריות ולקיטתו כאחת °למעוטי תאנה ומכניסו לקיום למעוטי ירק ואילו גבי מעשר תנן* כלל אמרו במעשר כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ חייב במעשר ואילו לקיטתו כאחת ומכניסו לקיום לא תנן: רב ושמואל דאמרי תרוייהו מתניתין בחינוק שנשבה לבין הנכרים וגר שנתגייר לבין הנכרים אבל הכיר ולבסוף שכח חייב על כל שבת ושבת תנן השוכח עיקר שבת לאו מכלל דהויא ליה ידיעה מעיקרא לא מאי כל השוכח עיקר שבת דהיתה שכוחה ממנו עיקרה של שבת אבל הכיר ולבסוף שכח מאי חייב על כל שבת ושבת אדתני היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת ליתני הכיר ולבסוף שכח וכ"ש הא מאי היודע עיקר שבת מי שהיה יודע עיקרה של שבת ושכחה אבל

*העושה מלאכות

וגבי שביעית נמי כו'. הכי תנן בשביעית (פ"ז מ"ח) כלל גדול אמרו כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין האוכלין ואינו מתקיים בארץ פירוש שכלה אחיה יש לו שביעית ולדמיו שביעית יש לו ביעור ולדמיו ביעור ועוד כלל אחר אמרו דקתני כל שאינו מאכל אדם ומאכל בהמה וכו' ומתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית ואין לו ולדמיו ביעור דכלל הראשון גדול דיש לו ביעור ואחרון אין לו ביעור ואע"ג דקתני התם בבבא אחריתא כלל גדול אמרו בשביעית ולא קתני בתריה כלל אחר כיון דקתני כלל קטן קמיה שייך למתני בתריה כלל גדול: **והא** גבי מעשר דקתני עוד כלל אחר אמרו כו' • תימה למה ישנה בראשון כלל גדול כיון דאיט גדול מן השני וע"ש:

דאית ביה אבות ותולדות • ואפילו לרבא דאמר במועד קטן (דף ב:) גבי שביעית אבות אסר רחמנא תולדות לא אסר רחמנא מ"מ מדרבנן מיהא אית ביה אבות ותולדות ומ"ש במעשר איכא נמי אבות ותולדות דמדאורייתא דגן ותירוש ויצהר ומדרבנן כל מילי וי"ל דלא שייך להזכיר אבות ותולדות במילי דלית ביה איסור מלאכות ומ"מ ובכלל אחר דשבת ושביעית ליתני נמי כלל גדול מהאי טעמא ויש לומר דלא צריך למיתני דאכלל גדול קמא קאי וה"ק עוד כלל גדול אחר אמרו:

גדול שונשו של שבת יותר משל שביעית לפירוש הקונטרס דמפרש בתלוש שבתלוש קודם שבת וקודם שביעית משמע שרולה לפרש שביעית במחובר איתא היינו במחובר ערב שביעית ונתלש בשביעית ומיירי באיסור פירות שביעית לאכילה וקשה לר"י דלפי' לא הוה ליה למימר אלא גדול שונשו של שבת ושביעית משל מעשר דאיתנהו במאכל בהמה מה שאין כן במעשר ומה ליה למימר כלל גדול שונשה של שבת משל שביעית אלא נראה לר"י דבמידי דאכילה דלא שייכא לענין שבת לא שייך למימר גדול שבת לא משביעית ולא ממעשר ולהכי לא קאמר גדול שבת ושביעית ממעשר אלא קאמר גדול שבת משביעית דאיסור מלאכות איתנהו בין בתלוש בין במחובר ואילו איסור מלאכות דשביעית במחובר ליתא בתלוש ליתא וכן משמע בירושלמי דקתני שהשבת חלה על הכל ושביעית לא חלה אלא על עבודת הארץ בלבד:

ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר כו'. נראה לרש"י דאחריס לא שנו כלל גדול במעשר לפי שאינו גדול מפאה אלא מדרבנן אבל כלל גדול דשבת גדול משביעית מדאורייתא וכן של שביעית משל מעשר: **ואילו** פאה ליתא בתאנה וירק. לאו דוקא תאנה דהא רוב אילנות אין לקיטתן כאחד ואינן רק מ' אילנות דתניא בפ"ק דפאה (מ"ה) דחייב בפאה אלא נקט תאנה משום דנלקטת כמה פעמים כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף כח:) אכל ג' פירי בחד יומא כגון תאנה כו' ואומר ר"מ דמדאורייתא לא מיחייב בפאה אלא בדגן ותירוש ויצהר דסתם קציר דכתיב גבי פאה הוא דגן וכתיב כי תחבוט זיתך כי תבצר כרמך והא דדרש בת"כ יכול שאני מרבה קישואין ולענין שיהיו חייבים בפאה ת"ל ובקוצרכם את קציר ארצכם מה קציר שהוא אוכל וגשמר כו' אסמכתא היא דהתם נמי דרש מעשר ירק מקרא אע"ג דהוי מדרבנן ומה אלא נקט פאה בירק ובתאנה ודומי לה כמו שתקנו מעשר מהן אומר ר"מ משום דאין לקיטתן כאחד דבר מועט הוא פאה דידה ויש הפסד לעניים בה יותר מן הריוח שמתבטלין לפי שאין יודעים זמן לקיטתן ודבר שאין מכניסו לקיום נמי לא תשיב ויפסידו יותר ממה שירויחו במקום אחר: **ספיחי** סטים וקולה • הא דלא קאמר סתם למעוטי מידי דלאו אוכל אלא נקט הכי אומר ר"י משום דקאת הם דאויים לאכילה וקמ"ל דאפילו הכי אין פאה טהגת בהן וכן אלא דשב"ס בתשובת רש"י והא דנקט ספיחים משום דשמא סטים וקולה עלמס אינם ראויים לאכילת אדם ולא הוה חידוש לו שמא הן אוכל גמור ולא ממעטינן:

ולא שנתגייר בין הנכרים • בפני ג' ולא הודיעוהו מלות שבת דאי נתגייר ביו לבין עלמו לא הוי גר כדאמרינן בהחולן (יבמות דף מז:):

[ל"ל שביעי]

גבי מעשר • בפ"ק דמסכת מעשרות: **אית ביה אבות** • לרבנים חסר אחת שהוצרכו למשכן ותולדות הדומות לכל אחת הוא תולדות דידיה אבות דשביעית זריעה וקצירה וזמירה וכלירה דכתיבן תולדות שאר עבודות שבשדה וכרם כדאמרינן במועד קטן בפ"ק (דף ג.): **ולבר קפרא דתנא** • בתוספתא דיבמה במעשר מאי אבות כו': **אלא לאו הייגו טעמא** • משום אבות ותולדות אלא דבר שנאמר בו כלל ושונשו גדול מדבר אחר שנאמר בו כלל תני ביה כלל גדול: **שבת אימא** • לאיסור דידה בין בדבר שהיה תלוש מבשול יוס כגון טוחן ולש בין בדבר שמחובר משקדש היום: **ואילו שביעית** • בדבר שהיה מחובר משקדש שביעית איתא אבל בדבר שהיה תלוש לפני שביעית ליתא: **שביעית** • נמי איתיה במאכל בהמה דכתיב ולבהמתך ולחיה וגו' (ויקרא כה) מעשר ליתיה במאכל בהמה דמדאורייתא דגן תירוש ויצהר כתיב ורבנן תקון פירות האילן וירק דמאכל אדם כדקתני כל שהוא אוכל כו': **איתיה בחולין וירק** • מדרבנן: **כל שהוא אוכל כו'** • דגבי פיאה קציר כתיב מה קציר מיוחד שיש בו כל אלו: **למעוטי פפיחי סטים וקולס** • שעומדים לגבע להכי נקט פפיחים דאין דרך לעוקמן בשעה שמזרעים אלא לסוף ד' וה' שנים שהשרשין מתפשטין בארץ ומשביחין וקורש שלהן עיקר והא דנקט הכי ולא נקט שאר מינים שאינן ראוין לאכילה משום דאיידי דגבי שביעית תני להו דיש להן שביעית נקט הכא דפיאה ומעשר ליתנהו לגון רביע הלי • סטים וויסד"ל קול' ווכל"ל: **ומכניפו לקיום למעוטי ירק** • כגון לפת וקפלוטות: **ואילו מכניפו לקיום ולקיימו כאחד לא** פגן • דכי תקון רבנן אדידהו לא פלוג בפירות האילן וירק בין מין למין:

מעשרות פ"א מ"א דף כ:

פאה פ"א מ"ד מסכתים עו: דף כ:

הגהות הב"ח

(ה) גמ' מעשר דקתני עוד כלל אחר:

גליון השי"ס

גמ' למעוטי תאנה • עיין ר"ה דף עו ע"ב ד"ה ומגו סתם:

ג א מי"ז שם הלכה ז ופ"ז מהלכות שבת הלכה ע:

רבינו חננאל

תנא כלל גדול הכא משום דומרא דשבת גדולה מכלל שביעית דאילו איסורא דשבת חלה בין בתלוש ובין במחובר ואיסורא דשביעית אינה אלא מן המחובר לקרקע ותנא איסורא דשביעית גדולה מאיסורא דמעשר שהשביעית חלה באוכלי אדם ובאוכלי בהמה והמעשר אינו חל [אלא] על אוכלי אדם בלבד לפיכך קתני כלל גדול בשביעית ולבר קפרא משום דשונש של מעשרות גדול מעונשה של פאה לפיכך תני כלל גדול במעשר • ותנא דידן שבת ושביעית דחומרא דאורייתא תני כלל גדול • אבל מעשר כגון ירק וכיוצא בו דחומרא דרבנן הוא לא קתני כלל גדול •

רב נסים גאון

פרק ז אמרו גדול עונשה של שבת יותר משל שביעית דאילו שבת איתא בין בתלוש ובין במחובר • ודבר זה מפורסם וברור כי אפילו המדיא מרשות לרשות בשבת חייב חטאת והרבה מן המלאכות שאינן במחובר וחן יודעות ואין אנו צריכין למנותן ואילו שביעית במחובר איתא בתלוש ליתא ועיקר דילה בתורת כהנים הזרע והזמיר בכלל הזו ולמה יצאו לחקיש אליהן מה זרע ומזר מיוחדין שהן עבודה בארץ ובאילן אף אין לי אלא דבר שהיא עבודה בארץ ובאילן ועיקר דילה בפרק משקין בית השלחין (מועד קטן דף ג) תגדל עונשה של שביעית יותר משל מעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם בין במאכל בהמה ומעיקרה בתורה דכתיב (ויקרא כה) ולבהמתך ולחיה אשר בארצך ובמשנה (שביעית פ' ז') כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאוכל אדם ומאוכל בהמה ומתקיים הצובעים ואינו מתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית: ואילו מעשר במאכל אדם איתיה במאכל בהמה ליתיה • עיקר דבר זה הוא כתוב בתורה (דברים יד) עשר תעשר את כל תבואת זרעך ומטיך ליה ואכלת דבר שהוא אוכל ובמשנה (מעשרות פרק ה) כל שהוא אוכל:

ז א מי׳ פ״ז מטלטלות משנר שני כלכם ג כפב עפין קלו :

*חיה בכלל בהמה א״ל חיה בכלל בהמה הא כתיב בקר וצאן והוה ליה פרט וכלל (ה) ואי אתה דן אלא כעין הפרט ומנלן דהכי הוא *דתניא °ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך כלל בבקר ובצאן וביין ובשכר פרט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט *מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע מכדי כלל ופרט וכלל כעין פרטא דייניגן כללא בתרא מאי אהני לאוסופי כל דדמי ליה ותו פרט וכלל ופרט כעין הפרט דייניגן פרטא בתראה מאי אהני אי לאו פרטא בתראה ה״א נעשה כלל מוסף על הפרט ומכדי תרין כללי ופרטא ותרין פרטי וכללא (כללא) כעין פרטא דייניגן מאי איכא ביני וביני איכא דאילו תרתין כללי ופרטא אי איכא פרטא דדמי ליה אפילו בחד צד מרבינן תרי פרטי וכללא אי איכא פרטא דדמי משני צדדין מרבינן בחד צד לא מרבינן מכדי פרט וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט ואיתרבי כל מילי ומיעט וריבה נמי ריבה הכל ואיתרבי כל מילי מאי איכא בין מיעט וריבה לפרט וכלל איכא דאילו פרט וכלל מרבינן אפילו עלין ולולבין ומיעט וריבה לולבין אין עלין לא: *א״ר אבהו אמר רבי יוחנן כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר שהרי אמרה °משורת תורה

נגיון״ן פיס בפלגל בפפס. דכתיב (דברים יד) ואת הבהמה אשר תאכלו וגו׳ אל ולבי וגו׳ אמר ליה ומי מלין אמרת הכי דחיה (ג) הוא בכלל בהמה בהאי פרט: פס פפיב בפיבך (ג) [פרפפ] בקר ולפן. למטומי חיה אלא האי מן הבהמה נמי הוא ליה פרט ולכלל ופרט ומלי נמי למילף מהכא: תורה אור

ומנלן דהכי הוא. תרגנן קלי דדרשי לעיל כלל ופרט וכלל ומרבה כעין הפרט וקבעי מנלן דמהה זו בתורה הייט למדרש כעין הפרט דתניא ונתת הכסף ולא קלי תר״ל דהוא דרים ליה רים פ׳ בכל מערבין (פירוכין מ:) בריבה ומיעט וריבה: **מה** פרט מפורש בקר ולפן פרי מפרי. דבהמות מתעברות זו מזו ויולדות וגדולי קרקע שהן גדלין מן הארץ מעצם הארץ לף כל לאוסופי טופות ולמטומי דגים מים ומלח ולר״ל דדרים ליה בריבה ומיעט וריבה מרבינן אפי׳ דגים ולא ממעט אלא מים ומלח: **מכדי** כלל ופרט וכלל כעין הפרט דייניגן ליה כללא בתרא מאי אהני. לגב גרדא אתא לפרוטי מעט המזות ומיטוקיסם ומספסיסם ומפרש אותה בלשון קשיא ותירוץ (ו) אהני לאוסופי כל דדמי ליה לא כתיב כלל הוה כלל ופרט ולפן בכלל אלא מה שבפרט: ב) **א״ל** לא פרטא [בתרא] הוה אמינא פרט וכלל ונעשה כלל מוסף על הפרט. והוה מרבינן גבי מזיר אפילו עלין ולולבין: **מכדי** תרי כללי ופרטא ותרין פרטי וכללא כעין הפרט דייניגן כדאמרן מאי איכא ביני וביני. כלום יש חילוק בין אלו שתי מדות ב) איכא תרין כללי ופרטי אחרינן כל דדמי ליה אפי׳ בחד לד מרבינן ותרין פרטי וכללי דדמי ליה משני לדדין מרבינן מלד אחד לא מרבינן והדין טעון בב׳ כללות מרבינן יותר מכלל אחד ורי״ף [מפרש] דקד סוגיא דהכא אליבא דמ״ד כללא בתרא חזקא וה״ל [כעין] פרט וכלל לכמי מרבינן דדמי ליה לפרטא אפי׳ בחד לד [וקן] נמי תרי פרטי וכללא קמא [בתרא] חזקא וה״ל [כעין] כלל ופרט ואהני כללא לרבות [מכעין] הדומה לו מב׳ לדדין אבל לאמלן דאמר כללא קמא חזקא וכן פרטא קמא חזקא הוה הדין לרבות ואם תאמר ההוא קרא דכי יתן וגו׳ דרשי ליה רבנן [בכלל] ופרט וכלל ובטו דבר הדומה לו מב׳ לדדין דהוי דבר המיטלטל וגופו ממון דהא ממעטי קרקעות אע״פ שגופן ממון וכן שטרות אף על פי שמטלטלין הואיל ואין גופן ממון אלמא אפילו בתרי [כללי] ופרטא בעינן שני לדדין ור״ל דרים להההוא קרא בפרט וכלל ופרט וממעט נמי קרקעות ושטרות אלמא דהמדות הללו שוות וי״ל דלפי מה שפירשתי ניחא דרבנן סברי כללא קמא חזקא ודמי לכלל ופרט ואהני כללא בתרא לאתויי הדומה לו מבני לדדין ור״ל סבר פרט [בתרא] חזקא והוי כמו כלל ופרט ואהני פרטא קמא לרבויי כל הדומה לו מב׳ לדדין ועי״ל דהני תרין לדדין דאיתמהו בקרקעות ושטרות ומטלטלין וגופן ממון שקולין הן ותשובין כחד לד הלכך בין לרבנן דדרשי אע״פ דדרים תרי פרטי וכללא בעי הכי ב׳ לדדין דכיון שהלדדין תשובין [כחד] לד הוו] הלכך בעיא טולהון דחזקא דאשו אתוך הוי לד גרוע אבל איכ כולן תשובין כחד ודו״ק התם: **איבא** דאיכא פרט וכלל מרבינן אפילו עלין [ולולבין] ואילו מיעט וריבה מרבינן אין עלין לא. תימה הא ר״ל דרים מיעט וריבה בתחילת שמעתתא ומרבה אפילו עלין וי״ל דלעיל מיירי בעלין רכין דומיא דלולבין והכא מיירי דקשה קלת ודמי קלת לשבישהא אך תימה דמדת מיעט וריבה כמו מדת פרט וכלל [ואמאי] במדת ריבה ומיעט וריבה מרבינן טפי מבמדת כלל ופרט וכלל כדמשמע ריש פרק בכל מערבין דאיתא והר״ף ל״ע היה נתן טעם לדבר כמו שרגיל רש״י [לפרש] בכל מקום דהיכא דאיכא כלל ופרט הוי פרט פירושו של כלל וסותר ומבטל הכלל לגמרי כאילו לא היה אבל ריבה ומיעט דאין מיעוט פי׳ ריבוי לבטל [ריבה] לגמרי כאילו לא היה אלא ריבה קלת ומיעט קלת הלכך כשהפרט קודם לכלל נעשה כלל מוסיף על הפרט ומבטל הפרט לגמרי כאילו לא היה שהרי אין לומר שהוא פירושו של כלל אחרי שקדמו וגם במיעט לא דייניגן ליה הלכך מרבינן מן הכלל שבא [אחריו] אבל למאן דדרים במיעט וריבה יש לי לדרוש המיעוט במיעוט לומר גם שהוא לפני הריבוי כמו אם היה אחרי הריבוי והשתא נמי כשהמיעוט קודם הוא ממעט קלת דאין לו כח לריבוי של ד) אחרון [לרבות] טוי האי ור״ל כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט ור״ל כללא מאי אהני ותי׳ דלא נילף מג״ש או במה מליטו טפי מן הפרטא ה) ובהני נמי [פרט וכלל דרבי] כל מילי ר״ל מאי אהני פרטא אלא דלא נילף מג״ש או מק״ו [למעט] וריבה ומיעט וריבה ומיעט וריבה חילוק ביניהן כדפ״ה בעלמא (סנהדרין דף מו.) דריבה ומיעט הוי כמו כלל ופרט ו) וכלל לרבות כעין המיעוט ותו לא ריבה ומיעט וריבה ריבה כל מילי ואהני משעמא למעוטי דבר אחד ומיהו קשה דריבה ומיעט וריבה ריבה קמא למאי אהני הא במיעט וריבה לחוד דמרבינן כל מילי וממעטין דבר אחד כדאמר ברים פרקין דדרים מיעט וריבה רבי כל מילי וממעט שבישהא ואר״ת דאין ה״ל וריבה קמא אורחיה דקרא הוא כמו ולקחת את המרגלא דאיכא דדרים (קדושין דף כח:) בריבוי ומיעט וריבה ולקחת אורחיה דקרא ורלה דבהני יש לייסב מאי דפר״ת דמיעט וריבה ומיעט אינה מדה בתורה אפילו למאן דדרים ריבוי ומיעוטי והיא גופיה הימה מאי שנא מפרט וכלל ופרט דדרשינן ליה למאן דדרים כללי ופרטי ורלה דלא דמי דבשלמא פרט וכלל ופרט איכא למידרשיה כעין הפרט כמו כלל ופרט וכלל אלא דמעט יש חילוק כדקאמר בגמרא והשתא אין להקשות פרטא בתרא למה לי דהא אי לאו פרטא בתרא הוי פרט וכלל אי הוי דרשי מיעט וריבה ומיעט ע״כ [כמו] ריבה ומיעט וריבה דרשי דומיא דפרט וכלל ופרט דדייניגן ז) בכלל ופרט וכלל והשתא הוה קשה דמיעט וריבה ומיעט

לא הוי איסורי נזיר כשיעור והיתר משלימו לכזית שהוא חייב: זעירי

[מלין נט. פא. וס״ל]

עירוכין כו: ב״ק מה: וסה.

נוסחת הריב״ן

ה) כל דדמי ליה ואפילו מלד אחד כו׳ :

פסחים מג:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) רש״י ד״ה ומיעט וכו׳ ופיה דמפרש וכו׳ אפי׳ עלין לאו חזקא. ב״ב ר״ל וה״ה מה שאמר עלין לא לאו חזקא. ל״מ: ב) תוד״ה ל״ל אי לאו פרטא בתרא. נמחק מיכנא ל״ב: ג) ד״ה מכדי וכו׳ בין אלו שני מדות כלין בפ״ד ותא״ב מכ״ל איכא תרין. ד) ד״ה איכא הכי ואל״ל לו וכו׳ של אחרון. מיכנא אחרון נמחק וכ״ב אחריה. ה) בא״ד אי נמה מליט וכו׳ ונכבכי נמי פרט וכלל דרבי. מן מיכנא ונכבכי עד דרבי נמחק. וכ״ב וה״ל פרט וכלל בכלל מכנה: ו) בא״ד דריבה ומיעט הוי כמו כלל ופרט וכלל. מיכנא וכלל נמחק. וכ״ב ונא: ז) בא״ד כמו ריבה וכו׳ דומיא דפרט וכלל ופרט דדייניגן בכלל כנ״ל :

הגהות הב״ח

(ה) גם׳ והוה ליה פרט וכלל ופרט ואי אתה: (ב) תוי׳ ד״ה ר״ל ומי מלין וכו׳ דמיה בכלל בכמה הוא בכאי: (ג) ד״ה הא כתיב בחיך קרא בקר: (ד) ד״ה מכדי כלל וכו׳ לאוסופי ליה כל דדמי ליה ואפי׳ מלד אחד: (ה) ד״ה שכרי אמרה וכו׳ לרבות שאפי׳ לא הוי: (ו) תוס׳ ד״ה מכדי וכו׳ קשיא ומיתרן פס״ד ותא״ב מ״ה אהני לאוסופי כל דדמי לפרטא ואי לאו כללא בתרא הוה הוי כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט אי לאו פרטא בתרא הוה אמינא :

פי׳ הרא״ש

א״ל הא כתיב בקר וצאן. וכי היכי דפרטא בתרא משמעו לטעוטי חיה ה״ה פרטא קמאמ״ל דהכי הוא. מג״ל דמדה בתחלה היא למדרש כעין הפרט ואתבנן קאי ולא מייתי דומה בדומה דלעיל דדשינן פרט וכלל ופרט ומייתי כלל ופרט וכלל. אלא תלמודא ידע שדין א׳ לתם: פרי מפרי בקר וצאן מתעברים זו מזה וילדין. וגדולי קרקע שגדלים ונזונים מעשבי הארמה. אף כל לאתויי עופות ולמעוטי דגים ומים ומלח כדפ׳ ברש בכל מערבין. כללא בתראה מאי אהני לאוסופי כל דדמי ליה. דאי לאו כללא בתרא ה״ל כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט: תרי כללי ופרטי אפי׳ אי איכא דדמי ליה בחד צד מרבינן תרי פרטי וכללי עד דדמי ליה מב׳ צדדים דמסתמא דתרי כללי מרבינן פפי מחד כללא: דאילו פרט וכלל מרבינן אפי׳ עלין דנעשה כלל מוסף על הפרט ורבי כל מילי. מיעט וריבה לולב אין עלין לא דשעמ וריבה הוי כמו ריבה ומיעט וריבה דמעמא דבר אחד: כל איסורים שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור. אם אכל חצי זית הלב וחצי זית שומן פטור. חוץ מאיסורי נזיר שאם אכל חצי זית ענבים וחצי זית לחם בבת אחת חייב שהרי אמרה תורה משורת ענבים לא יאכל. חייב על שריית פתו בין ואי דאיכא כזית מין לתודיה למה לי קרא. ל״נ משורת וכל משורת ואית דגרסי׳ לי׳ ומפרשים אפילו לרבנן דלא דרשי כל וכל דרשי. ולא היא דהא פרבינן לקמן הא מבעי ליה ליתן טעם כעיקר. ואם אתא איכא טעמא דיהי מוכל אלא בשמע דמשורת מיפק לה וכל לא דרשי וכך מי׳ רש״י בפסחים :

2

חמישי ד א ב וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר נֶפֶשׁ כִּי־תֶחֱטָא
ג בִּשְׁגָגָה מִכֹּל מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְעָשָׂה מֵאַחַת מֵהֵנָּה׃ אִם הַכֹּהֵן
הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פַּר בֶּן־בָּקָר

3

חַד מִנְּהוֹן: ג. אִם כָּהֲנָא רַבָּא, יְחוּב לְחוֹבַת עַמָּא, וְיִקְרֵיב עַל חוֹבְתֵּיהּ דְּחָב, תּוֹר בַּר תּוֹרֵי

ס א. וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר: ב. מַלֵּיל, עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמֵימַר, אֲנָשׁ, אֲרֵי יְחוּב בְּשָׁלוּ מִכֹּל פִּקּוּדַיָּא דַּיְיָ, דְּלָא כְשָׁרִין לְאִתְעֲבָדָא. וְיַעֲבֵיד, [נ״י מֵחָדָא] מִן

רס״ג ד (ב) נפש, אדם. מאחת, אחת.
(ג) יחטא לאשמת העם, יחטא כחטאי שאר בני אדם[18]. לחטאת, "ד'כוה"[19].

18 ששגג בדבר שההדיוט מביא עליו כשבה או שעירה המשיח מביא פר. 19 כך תרגם כל קרבן חטאת שבמקרא, וענינו טיהור וניקוי כמו תחטאני באזוב ואטהר בתהלים נא ט ששם תרגם "ד'כיתני", ונקרא קרבן זה כן כי על ידו מתנקה המקריבו משגגתו. אבל לקמן יד, ונודעה החטאת וכל הדומה לו מתרגם "כ'טייה" כלומר חטא.

רשב״ם ד (ב) אשר לא תעשינה, בכל חייבי כריתות שהם בלא תעשה פירשו חכמים בכריתות[24] ובהוריות[25] חוץ מפסח ומילה שהם מצות עשה. מאחת מהנה, פירשו חכמים[26] מקצת של אחת מהנה כגון שם משמעון.
(ג) לאשמת העם, חכמים דרשו הרי משיח כציבור בהוריות[27]. אך לפי הפשט משמע לפי שבכהנים נאמר [יורו] משפטיך ליעקב ותורתך לישראל (דברים לג י), וכל שכן כהן גדול שהוא מומחה לרבים, אם הכהן המשיח יחטא בהוראתו גם להחטיא את העם עמו, והקריב על חטאתו וגו'.

24 ב א. 25 ח א. 26 תו״כ חובה פרק א ה. 27 ז ב.

רמב״ן וכן מן העזים זכר תמים יקריבנו (לעיל א י), מן התישים[97], ואם עז קרבנו[98], זכר או נקבה, וכן ואם לא תגיע ידו די שה (להלן ה ז), כשבה או שעירת עזים[99].
ד (ב) נפש כי תחטא בשגגה, בעבור היות המחשבה בנפש והיא השוגגת הזכיר כאן נפש. וטעם הקרבנות על הנפש השוגגת, מפני שכל העוונות יולידו גנאי בנפש והם מום

97 כלומר, וכן מן העזים פירושו מן התישים. 98 שבפסוק שלפנינו, פירושו: וממין עז זכר או נקבה (טור). 99 כלומר, שה פירושו כשבה או שעירת עזים.

חזקוני קָרֵב, אסור[10], לדורותיכם, אף בזמן שאינו קרב[11]. שמא תאמר בארץ ישראל הוא נאסר ולא לדורות, תלמוד לומר: לדורותיכם בכל מושבותיכם, אף בחוצה לארץ[11]. כל חלב, בכל מקום שהוא מזכיר קרבנות הוא מזהיר אחריו על חלב ודם, פן יעלה על לבבך: הואיל והמזבח אוכלו אף אני כן, תלמוד לומר: לא תאכלו, אבל להנאתך מותר.
ד (ב) כי תחטא בשגגה, על השגגה הוא מביא ואינו מביא על הזדון. מאחת מהנה, מ״ם ראשונה יתרה והשניה מביאה ראשונה, דוגמא: כעם ככהן (הושע ד ט), כמוני כמוך כעמי כעמך כסוסי כסוסיך (מ״ב ג ז), כחשכה כאורה (תהלים קלט יב).
(ג) אם הכהן המשיח, לפי שהוא כהן גדול יביא פר שהוא גדול מכל הקרבים על המזבח[12]. יחטא לאשמת העם, להאשים את

10 [כלומר, בזמן בית עולמים בודאי אסור החלב באכילה מפני שהוא קרב]. 11 תו״כ שם. 12 ראב״ע.

ד (ב) מכל מצות ה', פירשו רבותינו[52]: אין חטאת באה אלא על דבר שזדונו לאו וכרת. מאחת מהנה, ממקצת אחת מהן[53], כגון הכותב בשבת שם משמעון נח מנחור דן מדניאל. רש״י
(ג) אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם, מדרשו[54]: אינו חייב אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה, כמו שנאמר: לאשמת העם, ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו (להלן פסוק יג)[55]. ופשוטו לפי אגדה[56]: כשכהן גדול חוטא אשמת העם הוא זה, שהן תלויין בו לכפר עליהם ולהתפלל בעדם ונעשה מקולקל. פר, יכול[57] זקן, תלמוד לומר: בן, אי בן יכול קטן, תלמוד לומר: פר. הא כיצד, זה פר בן שלש.

52 תו״כ חובה פרשתא א ז. 53 שם פרק א ה. 54 שם פרק ב א. 55 כלומר הרי משיח כציבור, מה צבור אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה — כמו שנאמר: ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו — אף משיח לא יביא אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה (ת״כ). 56 ויקרא רבה ה ו. 57 תורת כהנים חובה פרק ג א.

ד (ב) נפש כי תחטא, לעשות בשגגה אחת ממצוות לא תעשה שיש עליהם כרת או מלקות[13]. ומלת נפש כלל לישראל ולגר, כי כן כתוב[14], ואחר כן פרט והחל מהכהן הגדול, והוא הכהן המשיח. ראב״ע
(ג) לאשמת העם, שהורה שלא כהוגן[15], ואשם העם, וכולם שוגגים, או פירוש לאשמת העם באשמת כל בני אדם[16]. ונזכר כן בעבור שהכהן הוא נושא התורה, והוא עצמו נשמר וקדוש לשם. על חטאתו, בעבור חטאתו, וכאשר הוא גדול יקריב הפר שהוא הגדול מכל הקרבים על גבי המזבח.

13 ראה כריתות א א. 14 בגר כתוב נפש: ואתם ידעתם את נפש הגר (שמות כג ט). כן בעבד הנרדף לגר: וכהן כי יקנה נפש קנין כספו (כב יא). תורת כהנים (חובה פרשתא א א): אין לי אלא בני ישראל, ומנין לרבות את הגרים ואת העבדים, תלמוד לומר נפש כי תחטא. 15 שהרי הכהנים היו מורים משפט לישראל (דברים לג י). 16 ל' הסכה.

ד (ג) וכֶהיות החוטאים על מדרגות מתחלפות, מהם מוכנים להכשל בחטא, ומהם רחוקים מזה ויקרה בהם על המעט, היה הדיבור בהם על אופנים מתחלפים וקרבנותיהם מתחלפין, ולכן על הכהן המשיח, מפני שהוא רחוק שיכשל בחטא, אמר אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם, כלומר שלא תקרה לו שגגת חטאת זולתי ממוקשי עם[23], כאמרם[24] "המתפלל וטעה, סימן רע לו, ואם שליח ציבור הוא, סימן רע לשולחיו", וקרבנו נשרף ואין לכהן שום חלק בו, ולכן לא כתב בו "ואשם", כמו שכתב בכל שאר החוטאים, כי אמנם באמרו "ואשם" יורה אזהרה על התשובה[25], וזה לא יפול על הכהן המשיח, כי לא מלבו היה החטא כלל, אבל קרה לו לאשמת העם. ספורנו

23 ע״פ איוב לד ל, שהם גרמו לו לחטוא בשגגה. השווה רש״י וראב״ע. 24 ברכות לד ב. 25 שיכיר באשמו.

מאי שנא ריש״א ומאי שנא סיפא אמר רב ספרא כאן מידיעת שבת הוא פורש וכאן מידיעת מלאכה הוא פורש א״ל רב נחמן כלום פריש משבת אלא משום מלאכות וכלום פריש ממלאכות אלא משום שבת אלא אמר רב נחמן קרבן דחייב רחמנא אמאי אשגגה דתם חדא שגגה הכא טובא שגגות הויין: חייב על כל מלאכה ומלאכה: חילוק מלאכות מנלן אמר שמואל אמר קרא °מחלליה מות יומת התורה רבתה מיתות הרבה על חילול אחד האי במזיד כתיב אם אינו ענין למזיד דכתיב °כל העושה(ו) מלאכה יומת תנהו ענין לשוגג ומאי יומת בממון ותיפוק ליה חילוק מלאכות מהיכא דנפקא ליה לר׳ נתן דתניא ר׳ נתן אומר °לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת מה ת״ל לפי שנאמר °ויקהל משה את כל עדת בני ישראל אלה הדברים וגו׳ ששת ימים תעשה מלאכה *דברים הדברים אלה הדברים אלו שלשים ותשע מלאכות שנאמרו למשה בסיני יכול עשאן כולן בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת ת״ל °בחריש ובקציר תשבות ועדיין אני אומר *על הרישה ועל הקצירה חייב שתים ועל כולן אינו חייב אלא אחת ת״ל לא תבערו אש הבערה בכלל היתה ולמה יצאת להקיש אליה ולומר לך מה הבערה שהיא אב למלאכה וחייבין עליה בפני עצמה אף כל שהוא אב למלאכה חייבין עליה בפני עצמה שמואל סבר לה כרבי יוסי דאמר הבערה ללאו יצאת *דתניא הבערה ללאו יצאת דברי רבי יוסי ר׳ נתן אומר *לחלק יצאת ותיפוק ליה לחלוק מלאכות מהיכא דנפקא ליה לר׳ יוסי *דתניא רבי יוסי אומר °ועשה מאחת מהנה פעמים שחייבים אחת על כולן ופעמים שחייבין על כל אחת ואחת אמר ר׳ יוסי בר׳ חנינא מ״ט דר׳ יוסי אחת מאחת הנה מהנה אחת שהיא הנה הנה שהיא אחת אחת שמעון מאחת שם

מאי שנא בהיתרא עיקר שבת דחייב על כל שבת ושבת ובידוע שהיא שבת דחייב על כל מלאכה ומלאכה ופריק רב הפרא כאן מידיעת שבתות הוא פורש כו׳ • מי׳ הידוע עיקר שבת ואינו יודע שהיום שבת הוא כיון שאסרו לו היום שבת היא מיד פורש נמצאת שגגתו על השבת לפי׳ אינו חייב אלא אחת על כל שבת ושבת אבל הידוע שהיא שבת ושגג ועשה מלאכות הרבה וכיון שאומרים לו הלא מלאכה היא זו מיד פורש נמצאת שגגתו על המלאכות לפיכך חייב על כל מלאכה ומלאכה דהה רב נחמן ואמר כלום פורש מן השבת אלא משום מלאכות כו׳ אלא אמר רב נחמן קרבן [דחייב רחמנא] אמאי אשגגה הוא השתא כיון דכי אמרו ליה שבת היא היום מיד פורש מכל מלאכה נמצאת בידו שגגה אחת שהיא שגגת שבת לפיכך אינו חייב אלא אחת אחת אבל המזיד בשבת ושגג במלאכות אם מודיעים לו שהיא מלאכה פורש מטנה ועושה מלאכה אחרת ועוד מודיעין אותו ופורש מטנה ומתעסק באחרת הלכך כיון שצריך להודיעו על כל מלאכה ומלאכה נמצאו שגגותיו מרובים לפיכך חייב כנגד שגגותיו: הערושה מלאכו׳ הרבה בשבת אחת בשגגה מנלן דחייב על כל מלאכה ומלאכה ומשם שמואל מרחיב כל הערשה בו מלאכה יוצת דילפינן מינה קפלא לסודר וכתיב קרא אחרינא מחלליה מות יומת דלא צריך ליה לקפלא דהא ילפינן ליה משמא לשונו וכתיב מות יומת מיתות הרבה נמצאו בחילול שבת אחת מיתות הרבה • ומאי ניעוה בשאת והכי קאמר יומת במטן כלומר יתן תשאות הרבה ור׳ נתן ששם ליה מלא תבערו אש הבערה בכלל היתה למה יצאת לחלק ולומר כשם שחייבין על הבערה בפני עצמה כך חייבין בכל אחת ואחת בפני עצמה אחר שנשרש בחריש ובקציר שביתה ותכב דאמצא אלא הדברים מרובה למכתב (ראמר אלה) [ויאמר אליהם] הדברים אשר צוה ה׳ לעשות וכת׳ ואם סף אלה הדברים אלא בגימטריא ל״ז ועוד מרובה למכתב דברים אלה שתן אלה ל״ז ודברים תרי תרי ל״ח ותוסיף ה׳ בהדברים למרבו מטנו עוד אחת תרי ארבעים חסר אחת • ור׳ יוסי מרחיב ועשה מאחת מהנה דריש ועשה מאחת פעמים שהוא חייב אחת אחת על כולן ודר׳ הידוע עיקר שבת • מהנה פעמים שחייב על כל אחת ואחת • כיצד זורע שבת ושגגת מלאכות ושמואל הא דר׳ נתן סבר לה

[כך קושית מני קלי נפ למ״ד כבערה לחלק יצאת ועי׳ תוס׳ יבמות ה: ד״ה בעמא וכו׳ ונסנהדרין לה: ד״ה מזמנות וכו׳ מבואר דבריהם כיעב. וע״ע תוס׳ לעיל כ. ד״ה למבני ותוספות לקמן קו. ד״ה מה לי ותוס׳ מנחות נה: ד״ה אם כן]

מלאכות מלאכות הוא פורש. כי אמרי ליה שבת הוא לא פריש דהא נמי ידע וכי אמרי ליה מלאכה תקובה היא זו פריש הלכך על מנין המלאכות יציא: כלום פריש משבת אלא משום. דכי אודעיה שבת הוא כיון שחטא על המלאכות וכלום פריש ממלאכה כלומר ע״י ידיעת המלאכות אלא משום שבת דכי אמרו ליה מלאכות הן הכיר שחילל שבת: חילוק מלאכות. שנופי מלאכות מתחלקים לחטאות ואע״פ שבהעלם אחד: פוש יומא. מיתות הרבה: בממון. לאחוסי קרבנות: פס פ״ל. והלא כבר נאמר לא תעשה כל מלאכה: דברים. משמע תרי ר׳ לרבות חד תרי שלשה אלה בגמטריא ל״ז תרי ל״ע: פ״ל בדברים ובקציר בשבתו. כלומר בלאו לא תבערו הוה לן למילף מהאי אם לא שיש להקיש: ומדיין אני אומר על חריש וקציר חייב פעמים. אם עשאן בהעלם אחד שהרי הוציאם מן הכלל להלקן לפעמים ומשמע לחזרה לקציר לעצמה ולחזרה לחרישה לעצמה: ועל כולן אינו חייב אלא אחת. דבחדא מלאכה כייליגהו וחד לאו ובדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד כו׳ לא דייניגן ליה דהוי ליה כלל בלא תעשה ופרט בעשה ואין דנין לאוו בכלל ופרט אי נמי הוי חריש וקציר שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין דהוה ליה למיכתב חד: פ״ל לא תבערו כו׳. וחריש וקציר לדרשה אחרינא אי כר׳ עקיבא דדרש ליה בגמלמא (ר״ה דף מ׳) לענין תוספת שביעית אי כרבי ישמעאל לענין שבת מה חריש רשות אף קציר רשות ללמד על קציר המומר שדומה שבת: בכלל היתה. דלא תעשה כל מלאכה: לפעמים אינים. כל שאר המלאכות שבכלל עמה בכלל שזו מהה בתורה כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא כו׳: ללאו. שאין חייבין עליה כרת וסקילה כשאר מלאכות אלא מה שאמור בה: לחלק. כדאמרן מה הבערה מיוחדת: ועשה מאחת מהנה. לענין חטאות הוה ליה למיכתב ועשה אחת מ״ם דמאחת וכל חיבת מהנה לדרשה הרוח הכי פעמים שכל מעשה מבורסיו תבוב אחת ופעמים שהוא קרוי הנה לשון רבים: ומ״ר יוסי ברבי חנינא מ״ט דרבי יוסי. כלומר מאי דרש ביה דאמרי מ׳ דמהנה ומ׳ דמאחת למאי אחת: אחת מאחת. אחת הוה ליה למיכתב וכתיב מאחת וכמאי הנה ה״ל למיכתב (הנה)[למדרש פעמים שהוא הנה]וכתיב מהנה ודרוש אחת והנה בלא מ״ם הכי פעמים אחת שהוא הנה שבת [אחת] לבדו הוא מחלל ויש כאן חטאות הרבה דאחולי בחר מלאכות ופעמים הנה שהיא אחת מלאכות הרבה עשה ואיתו חייב אלא אחת דבאבר מרי גווני אוכל למשמע ועשה אחת וחייב הנה ואוכל למימר נמי הכי ועשה אחת הנה *עשייתו הוי אחת אע״פ שהן הנה [וחייב ח׳] ומ״ם יתירה [דרוש הכי] לרבות שהכתיב שם משמעון דאע״ג שמתכוון לעשות תיבה גדולה הוא ושתי אותיות הראשונות שם במקום אחר הן חייב והיינו מאחת מקלת המלאכה ולא כולה יביא חטאת: ואומר ר״י דלא הוו ג׳ כתובים מדלא כתבינהו אי כולהו בלאו אי כולהו בעשה ולהכי ילפינן מהבערה ומהשתא אייתר ליה חריש וקציר לכדדרשינן במ״ק: הבערה אלאו ילפת. ואם *והא אילטריך למיכתב לא תבערו משום סיפיה דקרא דכתיב בכל מושבותיכם לדרשינן מינה ביבמות (דף ה׳) ובסנהדרין (דף לה:) דאין רציחה דוחה שבת וי״ל דהוה מלי למיכתב בלישנא אחריתי ולא לכתוב לא תבערו ומשום דדרשינן בפ״ק (דף כ׳) אבל אחה מבעיר כו׳ לא הוה צריך למיכתב לא תבערו למה לי ולשון מלי מעמא אינו משמע כן וגרלה לר״י דה״פ מ״ע דר׳ יוסי הא אילטריך קרא לשם משמעון ולאחות ולתולדות ומנא ליה דחייב על כל אחת ואחת ומפרש דמאחת שם משמעון מהנה לאחות ותולדות ומ״מ מדסמכינהו להדדי דרשינן אחת שהיא הנה והנה שהיא אחת: שם

אם איתו ענין למזיד דהא כתיב כו׳. ואם תאמר ולימא אם איתו ענין למזיד משום דאמר כולה קטלה ליה וי״ל דאי לאו קרא אחרינא דמייתי הוה מוקמינן ליה לאהא קרא במזיד ומות יומת דברה תורה כלשון בני אדם אבל השתא דאתא אור ע״כ בשוגג ולחייב קרבן על כל מ׳: יבוא אם עשאן כולם בהעלם אחד כו׳. תימה מ״כ מציינא דקרא דברים הדברים אלה הדברים למה לי כיון דלא אתא לאתא לאתא ויש לומר דאריך למציינא לפי שיש מלאכות שאינן חשובות ואילטריך מציינא לאשמעינן דכולהו הויין מלאכות להתחייב עליהן ומיהו ממתניתין דמ׳ מלאכות דייק שפיר דבהעלם אחד חייב על כל אחת דלא הוה צריך למציינא כיון דמני כולהו בהדיא ומיהו קשה לר״י דלקמן בהזורק (דף מז:) משמע דהאי מציינא אחיא לאתא לאתא דאמר התם לאמיתא דמחייב רבי אתולה במקום אב והתניא רבי אומר דברים הדברים אלה הדברים כו׳ ופי׳ בקונטרס התם דהכי פריך הואיל ומציינא לא אתא אלא לחיוב חטאות ואי ס״ד דמחייב אתולה במקום אב מוכח ה״ל למיתני ולפי מה שפירשנו דמציינא לא אתא אלא לאשמעינן דכולהו חשובות מלאכות להתחייב עליהם לא הוה פריך מידי וגרלה לר״י דגרס הכא כמו במכילתא דתניא התם רבי נתן אומר לא תבערו אם נאמר לפי שנאמר ויקהל משה שומע אני שלא יהא חייב עד שיעבור ל״ט מלאכות תלמוד לומר בחרישה ובקציר וכו׳ והשתא אי לאו לא תבערו ה״א דמציינא לא אתא לאתא לאתא לא

יב א מיי' פ"ז מהלכות שבתות הלכה ד

שם משמעון הנה אבות מהנה תולדות אחת שהיא הנה זדון שבת ושגגת מלאכות הנה שהיא אחת שגגת שבת וזדון מלאכות ושמואל אחת שהיא הנה והנה שהיא אחת לא משמע ליה: בעא מיניה רבא מרב נחמן *העלם זה וזה בידו מהו א"ל הרי העלם שבת בידו ואינו חייב אלא אחת ארבעה הרי העלם מלאכות בידו וחייב על כל אחת ואחת אלא אמר רב. אשי חזינן אי משום שבת קא פריש הרי העלם שבת בידו ואינו חייב אלא אחת ואי משום מלאכה קפריש הרי העלם מלאכות בידו וחייב על כל אחת ואחת א"ל רבינא לרב אשי כלום פריש משבת אלא משום מלאכות כלום פריש ממלאכות אלא משום שבת *אלא לא שנא תנן *אבות מלאכות ארבעים חסר אחת והוינן בה מנינא למה לי ואמר ר' יוחנן שאם עשאן כולן בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת אי אמרת בשלמא העלם זה וזה בידו חייב על כל אחת ואחת שפיר אלא אי אמרת העלם שבת בידו אינו חייב אלא אחת היכי משכחת לה בזדון שבת ושגגת מלאכות הניחא אי סבר ליה כרבי יוחנן דאמר כיון ששגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו משכחת לה דידע ליה שבת בלאו אלא אי סבר לה כרבי שמעון בן לקיש דאמר עד שישגוג בלאו וכרת דידע ליה שבת במאי *דידע לה בתחומין ואליבא דרבי עקיבא: *אמר רבא קצר וטחן כגרוגרת בשגגת שבת וזדון מלאכות וחזר וקצר וטחן כגרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות ונודע לו על קצירה וטחינה של שגגת שבת וזדון מלאכות וחזר ונודע לו על קצירה ועל טחינה של זדון שבת ושגגת מלאכות

קצירה

שם משמעון. הלי ליכא לא הוה צריך למימר כיון דאליבא דר' יוסי קלי דסבר בפ' הבונה (לקמן ד' קנ:) דאפי' שריטה אחת על שני נסרים לו שני שריטות על נסר אחד חייב אלא ניחא ליה למנקט ליבא דמאני' דהבונה (שם) א"ר יהודה מניו שם קטן מכם גדול שם משמעון: **לא** משמע ליה. שמואל דלא כר' נתן ודלא כר' יוסי ול"ל דמקבלה קים ליה לשמואל הכי*: **העלם** זה וזה בידו מהו. תומר ר"ש דאפי' לא ידע לשבת בשום מלאכה חייב ליה העלם זה וזה ונרין דקאמר ר"י מי אמרת בשלמא העלם זה וזה בידו חייב כי' אלמא אע"ג דלא ידע לשבת במידי תשוב העלם זה וזה ונרין לחלק בין זה לשוכח עיקר שבת דהכא אינו שכוח כל כך דכי מדכרו ליה מדכר לכל שבת עיקר שבת הייט כמין חיטוק שבשבה לבין הגכרים: **אמר** ליה הרי העלם שבת בידו כו'. בשבועות בפ"ב (ד' יט:) בעא מיניה רבא מרב נחמן העלם זה וזה בידו מהו א"ל הרי העלם מומלה בידו וחייב והתם בפ"ג (דף כו.) נמי הביאו הרי העלם שבועה בידו וחייב התם שפיר דמהדר ליה לתומרא והא דמהדר ליה הכא לשומרו משום דקסבר שגגת שבת עיקר דעיקר המלה היא משום שבת: **חזינן** אי משום שבת קא פריש כו'. פי' בקונטרס שאמרו לו שבת היום ופירש וקבה דשמא כי הוו אמרי ליה נמי מלאכה היא היה פורש אפי' לא יזכירוהו שבת אלא נראה לר"י דה"פ אי משום שבת קא פריש שאומר בעצמו דאי הוו מודעי ליה אשבת לבד היה פורש ואי הוו מודעי ליה אמלאכות לא היה פורש א"כ העלם שבת עיקר שהוא היה שכוח יותר ואי משום מלאכות פריש דשייליגן ליה ואמר דאי הוו מודעי ליה אמלאכות לא הוה צריך לאודועיה אשבת ואי הוו מודעי ליה אשבת הוה צריך לאודועיה אמלאכות הרי העלם מלאכות עיקר והייב על כל אחת ואחת אבל כשמייסס שכוחים בשוה מזה לא פשט כלום ולא בא רב אשי אלא לפשוט מקלת הבעיא כלומר לפעמים נוכל להבחין איזו העלמה עיקר ול"ג מה שכתוב בספרים ואי כי מודעי ליה אשבת אכתי הוה צריך לאודועיה אמלאכות העלם מלאכות בידו כו' דלפי מה שפי' ר"י אכתי הוה צריך לפרושי וכי מודעת ליה אמלאכות לא הוה צריך לאודועיה אשבת אלא גרסי' ואי משום מלאכות קא פריש כו' וקאמר רבינא כלום פריש משבת אלא משום מלאכות כו' כלומר כיון שבייסס שכוחים בשה שזה שכוח יותר מזה לא נפקא מינה מידי אלא לא שנא והרוויחו הבעי ורשב"א מקיים גירסת הספרים ומפרש דרב אשי בא לפשוט להעלם זה וזה (ה) חייב אי משום שבת קפריש שהשבת שכוחה יותר העלם שבת בידו ואי כי מודעת ליה אשבת אכתי צריך לאודועיה אמלאכות אי כי מודעת ליה אמלאכות צריך לאודועיה אשבת דהוי העלם זה וזה תשיב כהעלם מלאכות וחייב וכן מוכח מדנקט לעיל אי משום שבת קא פריש והא נקט אי כי מודעת ליה אשבת כו' והא דקאמר כלום פריש ממלאכות אלא משום שבת ס"ש אלא משום שבת ותהא שגגת שבת עיקר ולא מיחייב אלא אחת דבעינן אחר לא הוה פריך מידי כיון דבשייסס שוה חייב על כל אחת:

נודע לו על הקצירה ועל הטחינה של שגגת שבת וזדון מלאכות. פי' רבינו שמואל שנודע לו והפרים קרבן וקדם שנתכפר מחלקת ודווקא הפרים קרבן אבל אם לא הפרים קרבן וחזר ונודע לו על קצירה וטחינה של *שגגת מלאכות יביא איזה שירצה דבו תליא מילתא אם ירצה יפרים חטאת אחת על שגגת שבת וגרגרין של שגגת מלאכות עמה או אם ירצה יפרים ב' קרבנות על הקצירה וטחינה של שגגת מלאכות וגרגרו עמהן של שגגת שבת כדאמר רבא בסמוך אבל שני חיבי בהעלם אחד ונודע לו על אחד מהן כו' הביא קרבן על הראשון כו' אלמא אע"ג דנודע לו על הראשון תחלה הוא ל' ועדיין לא הפרים קרבן עליו אינו גורר החמלעי עמו כדי להתחייב קרבן על השלישי אלא אם ירצה יביא קרבן על החמלעי ויתכפרו כולן וא"ת דהשתא משמע דסבר רבא דאין הפרשות מחלקות מדגגרות של שגגת מלאכות עם של שגגת שבת והייט כרים לקים ורבא גופיה לא פסיק כוותיה בהחולין (יבמות לו:) אלא בב' מקומות ומיהו מתוך פי' ר"ח שפירש דהלכתא כרבא רבו של אבי משמע דגרס רבא וכן משמע שמזכירו לפני אבי וכן בסמוך דקאמר מילתא דפשיטא לה לרבא ואבי ואפי' גרסי' רבא י"ל דלא אחיבי ביבמות אלא בדברים הבאים בזמן הזה מיהו הימה לר"י לקמן דמיבעיא לן אי פליגי בהפרשות מחלקות או לא תפשוט דבהפרשות פליגי דאי בידיעות פליגי אבל הפרשות מחלקות לכ"ע א"כ רבא ואבי דסברי הכא דאין הפרשות מחלקות כמאן וי"ל דאיכא למדמי דהכא מיירי שלא הפרים עד אחר מחזר ונודע לו גם על שגגת מלאכות והתם דנקט ונודע לו על שגגת שבת הייט כלומר שלבסוף הפרים על שגגת שבת:

נריכה

מפנס לרבוס פולדות. כלומר היולדות מהן מן האבות: פתח שפיר סנגס. דאמרן פעמים שחייב על כל אחת ואחת מלאי בעת בגון שבת ושגגת מלאכות דאיכא שגגות טובא והגה שהיא אחת דאמרן פעמים שחייב אחת על כולן מלי היא כגון שגגת שבת וזדון מלאכות דיודע שהמלאכות אסורות בשבת אבל שבת שבת היום: **לא** פשפש ליה. דמיבעיא ליה כולה לשם משמעון ולתולדות: **זה וזה** - שבת ומלאכות: **מפו** - חייב אחת על כולן לו על כל אחת ואחת וקמבעיא ליה הא דתני לעיל (דף פט:) שגג בזה ובזה זהו שוגג האמור בבורה מהו לחיובי חדא לו לאחיובי אכולהו וממתני' דהשוכח עיקר שבת דאיכא חייב אלא אחת לא אמעיקן ליה דהשוכח עיקר שבת חדא שגגה היא וכי מיבעיא לן ביודע עיקר שבת אבל מלאכות הלו אינו יודע שאסורות ועוד נעלם ממנו שהיום שבת דאיכא למיתלי שגגה אבל מלאכה ומלאכה הואיל ויודע עיקר שבת ואיכא למתלי אהעלם שבת וחדא שגגה היא: **אי משום שבת קא פריש**. זה שפירש מן הבוריה ובא להתכפר אי משום שבת היה שאמרו לו שבת היום ופירש אשבתא דמשום העלם שבת היה עושה: ה"ג ואי משום מלאכות הלו קא פריש שאמרו לו מלאכה היא זו ופירש הרי העלם מלאכה בידו וחיל בתר מלאכות: **כלום פריש משבת אלא משום מלאכות**. כשאמרו לו שבת היום הכין שמלאכות הלו אסורות דאי לא אסורות למה אזקקו לומר שבת היום: **אלא לא שנא**. ואינו חייב אלא אחת: **משום לכולן**. הייט העלם זה וזה בידו דהא לא ידע שבת במידי כיון דכל הלכותיה כעלמות ממנו אין חילוק היום משאר ימים: **אע"פ כו' היכי משכחת לה**. דאיחייב אינים אכל חדא ע"כ בזדון שבת ושגגת מלאכות הוא דמשכחת לה והכא מאי זדון שבת איכא: **הניחא לר' יוסף כו'**. משכחת ליה שלא נעלמו ממנו אלא הכריתות ויודע הלאוין והייט זדון שבת: **כגרוגרת**. שיעור הוא לכל איסורי מלאכות של שבת בתוכלים: **קצר**. כגרוגרת וטחן כגרוגרת בשגגת שבת וזדון מלאכות לא מיחייב אלא חדא: **וחזר וקצר**. כגרוגרת וטחן כגרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות דמיחייב תרתי ולא נודע לו ביניהם שחטא: **ונודע לו**. אחרי כן על הקצירה ועל הטחינה כלומר לו על זו לו על זו וכ"ש על שתיהן: **(יעל) שגגת שבת וזדון מלאכות**. והפרים חטאת וחטאת זו מכפרת על שתיהן דהא חדא הוא דמיחייב עליה:

הגהות הב"ח

(ה) תוס' ד"ה חייב וכו' לעשות דבעלם זה וזה בידו מייב:

[מהדורין פכ. שבועות יט.ט. כריתות נ:]

[לקמן עב. ד"ה]

[נעיל פט. ד"ה]

[פמ"ם לקמן עב על סגליון]

[ל"ל שגגת שבת ופי' דקאי אמלאכה אחת אבל נודע לו קצירה אל זדון שבת ר"ש] ופ"ש

רבינו חננאל

כר' יוסי דאמר הבערת ללאו יצאת ולא לחלק ודרשה דר' יוסי אחת שהיא הנה והנה שהיא אחת לא משמע ליה: בעא מיניה (רבא) מר' נחמן העלם שגגת שבת ושגגת מלאכות כשגגת שבת דיינינן ליה וחייב אחת על כל שבת ושבת או כשגגת מלאכות דיינינן ליה וחייב על כל מלאכה ומלאכה בכריתות תנן המחלל את השבת שהיא אחת מל"ז כריתות ואקשינן הדא מחייב מ' חסר אחת הוינן חיובי שבת ואוקמה ר' יוחנן בשגגת שבת וזדון מלאכות (מחדא לא פליג) דלא מחייב אלא חדא. ומקשינן לחתני זדון שבת ושגגת מלאכות דחייב על כל אחת ואחת דיינינן הא קס"ל דאפי' שגגת שבת וזדון מלאכות מחדא לא פליג' ופשט ליה רב נחמן לרבא. [הרי העלם שבת בידו ואינו חייב אלא אחת וא"ל אדרבה] הרי העלם מלאכה בידו וחייב על כל מלאכה ואתא רב אשי ואמר הדא מלתא בעא ביחיד אי משום שבת לא מחייב אלא חדא כרב נחמן ואי כי מודעת כי שבת הוא חיום עדיין צריך לאודועי הכי הדרש הוא חייב. ושביק ליה לחדישה ותדר לוריעה. תוב צריך לאודועה. כי גם הוריעה חייב עליה. וכן הקצר ושאר מלאכות כל אחת ואחת חייב עליה על כל אחת ואחת בפני עצמה ובכל אחת ואחת צריך ידיעה בפני עצמה. הרי שגגת (שבת) [מלאכות]. וחייב על כל מלאכה ולא אמרינן מפני שנוספה על שגגת מלאכות שגגת שבת פקעה לה שגגת מלאכות א' לא' במקומה עומדת. ואי לא מתברא דדאי זדון מלאכות ושגגת שבת הוא כרבא עבדין דאיסורא דספיקא דאורייתא. וכל איסורא דספיקא דאורייתא להתברא עבדינן ואתא רבינא ממנו איסור מלאכות עכשיו אי שדינ איסור מלאכות בלאו ונעלם ממנו איסורא דכרת. שגגאת ידיעת שבת בידו והעלם על כל מלאכה ומלאכה דזה שחייב על כל מלאכה ומלאכה אבל השגגת שיהיה אסורות אמורות ונעלם אישור מלאכות ולא מהניא לך בהודעת ליה עיקר שבת ושדיינן צריכת לאודועיה איסור מלאכות דאי לא מודעת ליה אשבת לא מודעת ליה אמלאכות

לעקור דבר מגידוליו מתכוון. ועל דרך זו שאר האבות: **ה** התולדה היא המלאכה הדומה לאב מאלו האבות. כיצד המחתך את הירק מעט לבשלו הרי זה חייב שזו המלאכה תולדת טחינה. שהטוחן לוקח גוף אחד ומחלקו לגופים הרבה. וכל העושה דבר הדומה לזה הרי זה תולדת טוחן. וכן הלוקח לשון של מתכת ושף אותו כדי ליקח מעפרו כדרך שעושים צורפי הזהב הרי זה תולדת טחינה: **ו** וכן *הלוקח חלב ונתן בו קיבה כדי לחבצו הרי זה חייב משום תולדת בורר שהרי הפריש הקום מן החלב. ואם נבנו ועשהו נבינה חייב משום בונה. שכל המקבץ חלק אל חלק ודבק הכל עד שיעשו גוף אחד הרי זה דומה לבנין. וכן לכל מלאכה ומלאכה מאלו האבות יש להן תולדות על דרך זו שאמרנו. ומנוף המלאכה הנעשית בשבת תדע מעין אי זה אב היא ותולדת אי זה אב היא: **ז** אחד העושה אב מאבות מלאכות או תולדה מן התולדות במזיד חייב כרת. ואם באו עדים נסקל. בשונג חייב חטאת קבועה. אם כן מה הפרש יש בין האבות והתולדות. אין ביניהן הפרש אלא לענין הקרבן בלבד. שהעושה בשונג אם עשה אבות הרבה בהעלם אחד חייב חטאת אחת על כל אב ואב. ואם עשה אב ותולדותיו בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת: **ח** כיצד הרי שחרש וזרע וקצר בשבת בהעלם אחד חייב שלש חטאות. ואפילו עשה הארבעים חסר אחת בשגגה כגון ששכח שאלו המלאכות אסורות לעשות בשבת חייב על כל מלאכה ומלאכה חטאת אחת. [2]אבל אם טחן ותחך הירק ושף לשון של מתכת בהעלם אחד אינו חייב. אלא חטאת אחת. שהרי לא עשה אלא אב אחד ותולדותיו. וכן כל כיוצא בזה: **ט** העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת. כיצד הרי שזרע ונטע והבריך והרכיב וזמר בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת שכולן אב אחד הן. וכן כל כיוצא בזה:

פרק שמיני

א **ה**חורש כל שהוא חייב. המנכש בעיקרי האילנות והמקרסם עשבים או המזרד את השרשים כדי ליפות את הקרקע. הרי זה תולדת חורש ומשיעשה כל שהוא חייב. וכן המשוה פני השדה כגון שהשפיל התל ורדדו [ה] או מלא הגיא חייב משום חורש. ושיעורו כל שהוא. וכן כל המשוה נומות שיעורו כל שהוא: **ב** הזורע כל שהוא חייב. הזומר את האילן כדי שיצמח הרי זה מעין זורע. [1]אבל המשקה צמחין ואילנות בשבת הרי זה תולדת זורע וחייב בכל שהוא. וכן השורה חיטין ושעורין וכיוצא בהן במים

א מזר מיטין שוע פפ"ג שם: ב פפ"ג לגיון שם: ג מיין המזר מיטין שלו:

ה כיצד המחתך ירק וכו'. כתב הרמ"ך ה"ל לפרש דוקא ירק שאינו נאכל חי אבל ירק הנאכל ח כגון שום וכיוצא בו מותר להחכו כמו דלא כי היכי דלא מיקרי ליה יה"כ שמותר בקינוח ירק ול"ע, עכ"ל:

פ"ח ב אבל המשקה לחחים וכו'. כתב הרב המגיד מיהרא פרק קמא דמ"ק אחמר המנכש וכו' (עיין במ"מ). ופסק רבינו כרב יוסף עכ"ל. ויש להמוה שהרי במנכש פסק רבינו בסתם כרבה דהוי תולדת חורש. ומפשר שרבינו מפרש דאבי נוחי מנכש הוא והטעם דמ"ק הוי משום זורע דהייט משקה השעבים רעים והוא סבה שיעמדו ביותר השעבים הטובים ומכה הוא דהוי תולדת זורע ומנכש דנקט רבינו הכא הייט שמוסר בעיקרי הפילגם הפילגם הוי דהוי תולדת חורש. ומ"מ יש לחמוה לפה המחים רבינו מנכש דמ"ק: וכן הטורה הביה ט' מהטוגים שבנכרק דם מפלה (זמנים ל"ה.): נבשושית

ז אחד כשעה לב וכו'. זה פשוט בכמה מקומות בגמרא: אם כן מה הפרש יש וכו' כיצד הרי שחרש וכו'. בגמרא (שם ע"ב) מתיא (פי' דמרבעים אמות מלאכות חסר אחת) לתה לי ליתמיכו ולא לתמיכו ואמר ר' יוחנן שאם אמלן כלן בהאלם אחד חייב על כל אחת ואחת. ופירש דברים אלו ביודע שהוא שבת ושגג בשלשה כמו שאמרתי בהלכות שבועות פרק שביעי:

ח אבל אם טחן ותחך אם הירק וכו'. זה המלוקח ר' אליעזר ור"ע ס'. אמרו לו בתמיהות (דף ק"ס). (ע"ז) בשבת וקי"ל כר"ע דאמר אין חייב אלא אחת וגמרא פרק אלו נחל (שבת ע"ב). וכי מתמיהין לאמרי מדר' אליעזר דמחייב אחולדה בשבת אב חס פשוט: ט העושה מלאכות הרבה וכו'. משנה פ' אלו נחל (שם ס"ח) השוחט אלאחות הרבה מעין אלאכה אחת אינו חייב אלא אחת:

פ"ח א החורש כל שהוא וכו'. משנה פ' הכונס (שם ק"ג) הכונס כל שהוא המנכש. והמקרסם והמזרד כל שהוא חייב וגמ' מ"ר הקרקע עולמין והמזרד זרדין שם לאמילה כגרגרים שם לנכתשה המלאה מי כגדי שם לתפסן כדי לנכל ביום קלם שם ליפות שם הקרקע כל שהוא. ומפני כך כתב רבינו שם הקרקע שם כל שהוא. ופירש"י ז"ל מקרסם קוצן עקשים יבשים מן הקילן ומלל צדדים לחים של שמש ע. עכ"ל: וכן המשוה מפי הגדה וכו'. פ' אלו נחל (שם ע"ב) אמר רב אשי מאי דכתיב ומלא הגיא בגדרה חייב משום חורש אמר רבינא מאי דכתיב ומלא הגיא בגדרה חייב משום חורש אמר רבינא מאי דכתיב ומלא הגיא בגדרה חייב משום חורש: וכן כל המשוה נומות וכו'. זה בכרגא מקומות ומכה פ' המלמיע (שם ל"ה): חייב משום בונה בגדרה חייב משום חורש. שם פרק המלמיע (שם ל"ב) המלמיע לגמע והלאיה בשבת אינו חייב בכל שהוא אבל אם הוא מכלן שהוא בכל שהוא ובפרק הכונה (שם ק"ג) המוכה כל"ם לאחי חי

ב הזורע כל שהוא חייב. שם פרק המלמיע (שם ל"ב) המלמיע לגמע והלאיה בשבת אינו חייב בכל שהוא אבל אם הוא מכלן שהוא בכל שהוא ובפרק הכונה (שם ק"ג) המוכה כל"ם לאחי חי לגיזרא דקרא. פירוש לגרעין של לעגה וגם מכלן שהגיעה בכל שהוא ועוד אלא מכר הם פיטור: הזומר את האילן וכו'. בריתתא (שם ע"ב): הזכרתיה פרק ר' וכנר ביאתי שם שבאמר מעין זורע הוא שהוא לב המשקה: אבל המשקה לחחים וכו'. מימרא ר"ק דמ"ק איתמר המנכש והמשקה מים לזרעים בשבת משום מאי מחייב ביה רבא אמר משום חורש ורב יוסף אמר משום זורע ופסק רבינו כר"י. ואמרו שם בגמרא מפני שהוא טוחן הזורע ויכול לגמילה הפרי: הקוצר

לחם משנה

הקרקע כל כך אין בה כדי שיאמר אע"פ שהם הפכים בפשוטם. עוד כתב אע"פ שאין לו בזה כלל אין לו חילוק בין שאמר שהוא לב אמנם לפי שהוא פולדה אין היעוק בזה לענין הקצוות אע"פ זה עיקר. ולא"ם אע"פ שהדיעה מיהוה שהוא לב כמוהה לכל אם הדיעה שכל תולדה אין בזה חילוק:

פ"ח א המנכש בעיקרי. הפילגם וכו'. מ"ש ובמסכת מ"ק דף כ"ב: המנכש וכו' בים. ובריבים. וכו' כך יוסף אמר משום זורע. ופסק רבינו כרב יוסף: הייט מנכש. כדי שיאמר אל. כך. מנכש הוא ליפות את הקרקע. ואע"פ כדי ליפות הקרקע. אמולה. קלי. והמנכש. ומרך והמקרסם ואע"פ אמתי לא הוי אמנם הקרקע. לב כמו דאמרם כיון שהם דומים. בפשוטה דומים דומר שהוא כמו זורע. אמנם שהוא מלאכות פשוטה. ל"ל דאי אמר לגמיהם אמלמי דומר זה אע"פ אלא ייפה

הגהות מיימוניות

[ה] אבל רב ששת היתה לו בשדה. בגשרשית. ומלה חייב משום חורש אבר רבא היתה לו בגמא ומלאה חייב משום חורש, ע"כ:

ע' כלל נחל (דף ס"ע ע): פ"ח החורש וכו' זורע. רש פרק הכונה (דף ק"ג): אבל המשקה וכו' זורע וחייב. רש מוסר קמן (ד' ב'):

מגיד עוד

וכן הלוקח עד שלמרע. ע' המלמיע (דף ל"ב): ומנוף המלאכות עד מביא המלה הקטנה. ערך כלל גחל (דף ס"ע) גמ' מתני' דיהודה. עיקר שבת בשיסקא מניעת מוכחת פוגין סכי: א"כ מה הכרם עד לזעלת. הכה. רש. ע' המזרד (דף ל"ו) ורש כ"ל (דף כ'): הערשה מלאכות עד סוף הפרק.